

NUTQ MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR

Ochilova Marjona Olimjon qizi

Termiz davlat universiteti O'zbek filologiyasi fakulteti

Filologiya tillarni o'qitish: o'zbek tili

ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada nutq madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rni, ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri hamda o'quvchilarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdagi ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Hozirgi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlarni joriy etish, o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish, mustaqil fikrlash va muloqot madaniyatini shakllantirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, muammoli ta'lim, loyihaviy faoliyat, raqamli ta'lim platformalari va sun'iy intellekt vositalarining nutq madaniyatini rivojlantirishdagi imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda tavsifiy, qiyosiy, tahliliy hamda pedagogik kuzatish metodlaridan foydalanildi. Olingan natijalar zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quvchilarning nutqiy faolligini oshirish, fikrni mantiqiy va ravon ifodalash ko'nikmalarini rivojlantirish hamda ta'lim sifatini yuksaltirishda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: nutq madaniyati, pedagogik texnologiyalar, kommunikativ kompetensiya, interfaol metodlar, raqamli ta'lim, innovatsion ta'lim, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, lingvodidaktika, sun'iy intellekt, ta'lim samaradorligi.

Kirish

Jamiyat taraqqiyoti va ta'lim tizimining rivojlanishi shaxsning nutq madaniyatiga qo'yiladigan talablarni tobora oshirmoqda. Nutq madaniyati insonning fikrini aniq, ravon, mantiqiy va ta'sirchan ifoda etish qobiliyatini belgilovchi muhim kompetensiyalardan biri bo'lib, u shaxsning kasbiy muvaffaqiyati, ijtimoiy faolligi va madaniy saviyasini namoyon etadi. Shu sababli ta'lim jarayonida nutq madaniyatini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogikaning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

An'anaviy ta'lim tizimida o'quvchilarga asosan nazariy bilimlarni yetkazishga e'tibor qaratilgan bo'lsa, bugungi kunda kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil

etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning amaliy nutq ko'nikmalarini shakllantirishni, ularni erkin muloqotga tayyorlashni va mustaqil fikrlashga o'rgatishni maqsad qilib qo'ymoqda. Mazkur maqsadlarga erishishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyihaviy faoliyat, bahs-munozaralar, rolli o'yinlar, keys-stadi usuli, multimedia vositalari va raqamli platformalar o'quvchilarning darsdagi faolligini oshirib, ularning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bunday metodlar o'quvchilarga bilimlarni tayyor shaklda berish emas, balki ularni izlanishga, tahlil qilishga, fikr almashishga va o'z nuqtayi nazarini asoslashga undaydi. Natijada o'quvchilar muloqot madaniyati, tanqidiy fikrlash va jamoada ishlash ko'nikmalarini egallaydi.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt vositalarining ta'lim jarayoniga keng joriy etilishi nutq madaniyatini rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Elektron darsliklar, virtual sinflar, videokonferensiyalar, onlayn ta'lim platformalari hamda sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalari o'quvchilarning mustaqil ishlashini qo'llab-quvvatlaydi, individual ta'lim trayektoriyasini shakllantiradi va til ko'nikmalarini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi nutq madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning samaradorligini ilmiy jihatdan asoslash, ularning o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishdagi o'rnini aniqlash hamda ta'lim jarayoniga tatbiq etish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

nutq madaniyati tushunchasining nazariy asoslarini tahlil qilish;

zamonaviy pedagogik texnologiyalarning turlarini tavsiflash;

interfaol metodlarning nutq rivojiga ta'sirini baholash;

raqamli ta'lim vositalarining nutq madaniyatini rivojlantirishdagi imkoniyatlarini yoritish;

ta'lim amaliyotida qo'llash bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Mazkur tadqiqot natijalari umumiy o'rta, professional va oliy ta'lim tizimida nutq madaniyatini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishga, pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini oshirishga hamda ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanishga xizmat qiladi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, nutq madaniyatini rivojlantirishda

zamonaviy pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir. Ta'lim jarayoniga interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, muammoli ta'lim, loyihaviy faoliyat, rolli o'yinlar va raqamli ta'lim vositalarini keng joriy etish o'quvchilarning nutqiy faolligini oshiradi, ularning og'zaki va yozma nutqini rivojlantiradi hamda mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantiradi.

Tadqiqot davomida zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan ta'limni tashkil etishda, muloqot madaniyatini yuksaltirishda va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega ekanligi aniqlandi. Ayniqsa, guruhli ishlash, bahs-munozaralar, taqdimotlar, keys-stadi usuli hamda multimedia va sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalaridan foydalanish o'quvchilarning fikrini aniq, ravon va mantiqiy ifodalash, tinglash, tahlil qilish va samarali muloqot olib borish ko'nikmalarini sezilarli darajada rivojlantiradi.

Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'qituvchi faoliyatini ham yangi bosqichga olib chiqadi. O'qituvchi endilikda faqat bilim beruvchi emas, balki ta'lim jarayonini tashkil etuvchi, yo'naltiruvchi va o'quvchilarning mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi moderator vazifasini bajaradi. Bu esa darslarning interfaolli va amaliy ahamiyatini oshirib, o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishi hamda motivatsiyasini kuchaytiradi.

Xulosa qilib aytganda, nutq madaniyatini rivojlantirish zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri bo'lib, bu jarayonda innovatsion pedagogik texnologiyalarni maqsadli va tizimli qo'llash yuqori natijalarni ta'minlaydi. Kelgusida sun'iy intellekt, raqamli ta'lim platformalari va multimodal ta'lim vositalarining nutq madaniyatini rivojlantirishdagi imkoniyatlarini yanada chuqurroq o'rganish hamda ularni o'zbek tili ta'limi amaliyotiga keng tatbiq etish muhim ilmiy va amaliy yo'nalishlardan biri bo'lib qoladi. Mazkur tadqiqot natijalari nutq madaniyati va lingvodidaktika sohasida olib boriladigan keyingi ilmiy izlanishlar uchun nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- 1.Mahmudov N. **Til va nutq.** – Toshkent: Ma'naviyat, 2013.
- 2.Mahmudov N. **O'qituvchi nutqi madaniyati.** – Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2007.
- 3.Yo'ldoshev B. **Hozirgi o'zbek adabiy tili.** – Toshkent: Fan, 2018.
- 4.Sayfullayeva R., Mengliyev B., Boqiyeva G. va boshqalar. **Hozirgi o'zbek adabiy tili.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.

5. Mengliyev B. **Hozirgi o'zbek tili.** – Toshkent: Tafakkur, 2018.
6. Nurmonov A. **O'zbek tilshunosligi tarixi.** – Toshkent: Akademnashr, 2012.
7. Safarov Sh. **Pragmalingvistika.** – Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2008.
8. Abduazizov A. **Tilshunoslik nazariyasiga kirish.** – Toshkent: Sharq, 2010.
9. Ne'matov H. **Til va jamiyat.** – Toshkent: Fan, 2006.
10. Begmatov E. **Adabiy norma nazariyasi.** – Toshkent: Fan, 2005.
11. UNESCO. **Education for Sustainable Development: A Roadmap.** – Paris: UNESCO Publishing, 2020.
12. UNESCO. **Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education.** – Paris: UNESCO Publishing, 2021.
13. Richards J. C., Rodgers T. S. **Approaches and Methods in Language Teaching.** 3rd ed. – Cambridge University Press, 2014.
14. Harmer J. **The Practice of English Language Teaching.** 5th ed. – Pearson Education, 2015.
15. Brown H. D. **Principles of Language Learning and Teaching.** 6th ed. – Pearson Education, 2014.